



TALE

3. december 2008

Arrangement:	Samråd om rapporten Folkebibliotekerne efter kommunalreformen
Åbent eller lukket:	Åbent
Dato og klokkeslæt:	3. december 2008
Sted:	Folketinget, Kulturudvalget
Taletid:	ca. 5 min.
Forv. antal deltagere:	
Evt. andre forhold ministeren bør være opmærksom på:	Den 2. dec. har der været 1. behandling af beslutningsforslag B 1 om en national strategi for folkebibliotekerne
Kontaktperson:	Jens Thorhauge Kirsten Hermansen

Tak for spørgsmålene om bibliotekernes udvikling.

Jeg vil begynde med at slå fast, at Biblioteksloven fastlægger en arbejdsdeling mellem stat og kommuner på biblioteksområdet.

Kommunernes opgave er ifølge loven at drive og dermed finansiere driften af folkebibliotekerne.

Derfor er det også en kommunal opgave at prioritere ressourcerne på området - naturligvis inden for bibliotekslovens rammer.

Statens opgave er at sikre et sammenhængende biblioteksvæsen, der fortsat udvikler sig i takt med tiden. Udviklingen af folkebibliotekerne bliver fra statens side understøttet af de udviklingsmidler - alt 17 mio. kr. om året - som Styrelsen for Bibliotek og Medier administrerer.

Som jeg også sagde i salen i går, så er jeg enig i, at der bør udarbejdes en strategi for bibliotekerne. Det fremgår også klart af regeringens kulturpolitiske arbejdsprogram fra august i år, og jeg meldte det igen ud i forbindelse med offentliggørelsen af rapporten "Folkebibliotekerne efter kommunalreformen." Der er udarbejdet et kommissorium, og jeg er derfor ved at udpege de personer, der skal sidde i udvalget.

Vi skal gennem et udvalgsarbejde have belyst, hvordan folkebibliotekernes bedst rustes til deres nye rolle i videnssamfundet.

Udvalget skal komme med anbefalinger direkte til bibliotekerne og kommunerne i form af gode eksempler og nye vinkler på biblioteket i videnssamfundet. På den måde vil udvalgets arbejde kunne inspirere den lokale biblioteksudvikling. Og derudover vil udvalgets anbefalinger kunne følges op gennem en målrettet anvendelse af de udviklingsmidler, som styrelsen for Bibliotek og Medier administrerer.

Udvalgsarbejdet skal selvfølgelig bygge videre på den viden, som vi allerede har.

Kulturudvalget fik som bekendt i november tilsendt en rapport om folkebibliotekerne efter kommunalreformen udarbejdet af Styrelsen for Bibliotek og Medier. Denne rapport tegner et billede af en bibliotekssektor, der er i fuld gang med at tilpasse sig de nye kommunale strukturer.

Rapporten viser os, at

- Bibliotekernes bevillinger stort set er stabile
- Der er vækst i biblioteksbyggeriet
- Vi går fra mange og mindre biblioteker til færre og større biblioteker med længere og mere fleksible åbningstider
- Borgernes brug af bibliotekerne er i forandring.

Jeg ser ikke krisetegn i bibliotekssektoren. Jeg ser derimod tegn på, at bibliotekerne er i fuld gang med at tilpasse sig de nye krav i vidensamfundet.

Bibliotekerne fremmer - og skal fortsat fremme - oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet både gennem den traditionelle biblioteksbetjening og ved at udvikle nye tilbud.

Det nytter ikke at tilstræbe et status quo for landets folkebiblioteker.

Når det omgivende samfund ændrer sig og borgerne efterspørger nye tilbud, skal bibliotekerne udvikle sig – og det gør de heldigvis også.

Spørgsmål 1 og 2

Der spørges, om befolkningen i udkantsområder har fået en ringere biblioteksbetjening pga. filiallukninger – og om biblioteksvæsenet får dårligere mulighed for at betjene borgerne pga. en samlet nedgang i antal åbningstimer på landsplan.

Jeg tror, man skal være varsom med alene at lade antallet af filialer og de samlede åbningstimer være en indikator for kvaliteten af biblioteksservicen.

Den generelle tendens gennem de sidste tyve år har været, at vi går fra flere og små biblioteker til færre, større og bedre biblioteker med et mere differentieret tilbud. Kommunalreformen har naturligt nok accelereret denne proces.

Generelt er det de små relativt omkostningstunge biblioteksfilialer med korte åbningstider, begrænset materialeudbud og hvor udlånet har været lille, som kommunerne har valgt at lukke.

Mange steder har filiallukninger givet mulighed for en øget åbningstid på kommunens øvrige biblioteker.

Faktisk er **den gennemsnitlige åbningstid pr. betjeningssted steget** i perioden 1997-2007.

Selvfølgelig skal kommunerne også opretholde en betjening i de mere tyndtbefolkede egne af landet. Det ligger mig meget på sinde – og er faktisk også hensigten i biblioteksloven.

Der er allerede forskellige tiltag i gang, der netop fokuserer på det fleksible og nære tilbud:

- Mange kommuner introducerer f.eks. fleksible bogbusser, der bestilles og benyttes over hele kommunen. I den nye Brønderslev Kommune har man f.eks. nedlagt 6 filialer. Der er i dag fire faste betjeningssteder i kommunen samt en bogbus. Bogbussen kører to faste ture pr. dag i de områder, der før havde filialer. Derudover kan bussen bestilles til særlige lejligheder.
- Andre biblioteker skaber nye afhentningssteder for materialer, som er bestilt over bibliotek.dk. F.eks. har Vesthimmerland etableret 4 fire bogcaféer i byerne Gedsted, Hvalpsund, Ranum og Vegger.

I forbindelse med borgernes adgang til biblioteket er det også vigtigt at understrege, at bibliotekernes **digitale tilbud** er åbne døgnet rundt, så en borger f.eks. kan stille spørgsmål til bibliotekarer, bestille bøger, låne musik på mp3, låne e-bøger og lydbøger uden for bibliotekets normale åbningstid

Anvendelsen af disse bibliotekstjenester er meget udbredt og stadig stigende, hvilket også er dokumenteret i styrelsens rapport.

Man skal ikke være blind for, at det tager tid at vænne sig til forandringer. Det tager tid for os at finde ud af, hvad vi får i stedet for det lille lokale bibliotek, der er lukket.

Og der er behov for, at vi får undersøgt mere grundigt, hvad der tilbydes borgerne i kompensation for filiallukninger. Det vil vi se på som led i udvalgsarbejdet. Vi ved allerede nu er der findes gode eksempler – som i Brønderslev. Disse eksempler kan danne inspiration i andre dele af landet.

Og vi ved, at der allerede er en udbredt anvendelse af de digitale tjenester. Det kan og skal vi bygge videre på, som alternativer til den lille filial. Derfor er der i kommissoriet for udvalgets arbejde lagt op til at se nærmere på samspillet mellem digitale og traditionelle bibliotekstilbud.

Spørgsmål 3

Der er stillet spørgsmål om en forringet biblioteksservice som konsekvens af, at der i perioden 2000-2007 er sket et fald i anskaffelsen af materialer.

Jeg tror, man skal være varsom med at lade antallet af anskaffelser **alene** være en indikator for biblioteksservicen.

Som det fremgår af rapporten er omfanget af bibliotekernes lånesamarbejde steget i perioden 2000-2007.

Man har på den måde fået en meget bedre udnyttelse af de materialer, som bibliotekerne råder over.

I kraft af en meget velfungerende kørselsordning og bibliotek.dk har borgerne nu adgang til hurtig bestilling og hurtig levering fra samtlige bibliotekers samlinger.

Der vil desuden være behov for at købe færre eksemplarer, når man har færre filialer.

Det faldende bogindkøb afspejler derfor en **bedre ressourceudnyttelse**, men er givet vis også udtryk for en tilpasning til en ændret efterspørgsel.

Jeg hæfter mig ved, at udlånet stort set er uændret trods et faldende bogindkøb.

Det er også vigtigt at holde sig for øje, at bibliotekerne er inde i en udvikling, hvor andre tilbud end udlån af materialer kommer til at fylde mere og mere. Jeg tænker f.eks. på lektiecafeer for børn og unge.

Jeg må også påpege, at indkøbet af materialer som bekendt er udtryk for en kommunal prioritering.

Spørgsmål 4

Samrådsspørgsmålene påpeger også en forskel ml. styrelsens rapport og andre undersøgelser af bibliotekernes budgetter.

Jeg kan oplyse, at rapporten baserer sig på KL's talmateriale.

Rapporten taler om et mindre fald fra 2005-2006 på 2,2 %. Der har været diskussion om tallene fra 2007, men baseret på KL's oplysninger har det **ikke** været muligt at konstatere noget større fald.

Styrelsens rapport beskriver alene udviklingen i forbindelse med kommunalreformen. Fokus var på de konkrete konsekvenser af kommunesammenlægninger, og rapportens sigte var at beskrive udviklingen frem til 2007.

KL har oplyst, at der **ikke** skete noget fald i kommunernes udgifter til biblioteksområdet fra 2007 til 2008. KL henviser til, at det tilsyneladende fald i udgifter til biblioteksområdet skyldes omlægninger i kontoplanen. I øvrigt har KL på deres hjemmeside i et notat med titlen " Fejlkilder ved sammenligning af bibliotekers budgetter eller sammenligning af årrækker" helt generelt advaret mod sammenligninger over år i forbindelse med kommunalreformen.

Biblioteksbudgetterne er i sidste ende et kommunalt anliggende. Men jeg vil gerne understrege, at jeg sådan set deler bekymringen for, hvordan de kommunale prioriteringer på biblioteksområdet udvikler sig.

Hvis jeg var kommunalbestyrelsesmedlem ville jeg personligt prioritere bibliotekernes bevillinger højere. Så vi kan godt blive enige om, at vi kunne ønske for bibliotekerne, at deres bevillinger var i stigning, men vi må respektere det kommunale selvstyre - også på dette område.

Rapporten omfatter ikke 2008, da rapporten er udarbejdet i løbet af 2007. Vi har endnu ikke haft mulighed for at analysere budgetterne for 2008 og 2009, så vi ved ikke med sikkerhed, hvordan bibliotekernes udgifter udvikler sig i 2008 og 2009. Jeg vil i den forbindelse minde om, at vi stadig er i gang med 2008. Så det er måske også lidt tidligt at træffe håndfaste konklusioner.

Spørgsmål 5

Endelig spørges der til, om ministeren vil udarbejde en national biblioteksstrategi, der sikrer, at tilbuddet om folkebiblioteker fortsat er et kommunalt, gratis tilbud for borgerne.

Først vil jeg gerne erklære mig enig i gratisprincippet som fundament for folkebibliotekerne og jeg ønsker også at fastholde det kommunale ansvar.

Som der allerede er lagt op til i Regeringens Kulturpolitiske Arbejdsprogram vil jeg - som sagt flere gange - nedsætte et udvalg, der kan udarbejde modeller for og anbefalinger til, hvordan bibliotekerne kan bidrage til at realisere globaliseringsstrategiens målsætninger. Specifikt skal udvalget forholde sig til:

- Behovet for yderligere udvikling af bibliotekernes digitale infrastruktur
- Samspelet mellem digitale og traditionelle bibliotekstilbud
- Modeller for formidling af digital kulturarv og licensbelagte digitale medier
- Modeller for læring i biblioteket
- Eksempler på nye partnerskaber, herunder tværinstitutionelle samarbejder og forpligtende netværksdannelser
- Behovet for kompetenceudvikling hos bibliotekernes personale

Udvalget skal som sagt komme med anbefalinger direkte til bibliotekerne og kommunerne i form af gode eksempler og nye vinkler på biblioteket i videnssamfundet. På den måde vil udvalgets arbejde kunne inspirere den lokale biblioteksudvikling. Og derudover vil udvalgets anbefalinger kunne følges op gennem en målrettet anvendelse af de udviklingsmidler, som styrelsen for Bibliotek og Medier administrerer.

Jeg glæder mig meget til at se udvalgets anbefalinger, som vil foreligge primo 2010.